UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM
Interfacultaire Lerarenopleidingen

CED groep
Als leren je lief is

NATIONAAL KENNISINSTITUUT ONDERWIJS

Taalgericht vakonderwijs in het VMBO:
Evaluatie van een training

Landelijke Werkconferentie Taalgericht Vakonderwijs
2 oktober 2026

Jannet van Drie (j.p.vandrie@uva.nl)
Lieke Holdinga (c.c.holdinga@rug.nl)

Docent wiskunde

Deze les was nadrukkelijk taalgericht opgezet. In plaats van alleen te focussen op het verwerken van gegevens en het tekenen van grafieken, lag er nu ook veel nadruk op het **gebruik van vaktaal**, schooltaalwoorden en mondelinge **interactie**. De les had een duidelijke **context** die leerlingen zelf konden kiezen, wat zorgde voor meer betrokkenheid. Ook heb ik expliciet **taalsteun** geboden via voorbeeldzinnen, een woordenlijst en reflectieve vragen.

Ik ben **positief verrast** door de **actieve houding** van veel leerlingen aangezien de context wellicht meer aansprak. Ze gingen **meer in gesprek** met elkaar over de vaktaalwoorden, maar ik merkte ook dat ze dit als **lastig (en vreemd) ervaren**. Ook gingen ze echt in **gesprek over de gegevens** en moeten ze meer hun **conclusie onderbouwen** dan ze gewend zijn. **De structuur van de les gaf houvast en leidde tot meer verdieping in het denken en redeneren.**

Aanleiding

Maatschappij

Leerlingen

Curriculum

Schoolvak

Taal in alle vakken

Taalgericht Vakonderwijs

context, interactie, taalsteun, taaldoelen

Wat vraagt taalgericht lesgeven van leraren?

Bewustzijn van de rol van taal in het schoolvak

Kennis didactiek taalgericht lesgeven

Professionaliseren: maar hoe?

Wat vinden leerlingen lastig?

Zie: Fang, 2014; Greenleaf et al., 2001; Shanahan & Shanahan, 2012; van Dijk, 2018; Wildeman et al. 2022

Ontwerpprincipes voor de training

(zie ook van Veen et al., 2012)

RELEVANT

ACTIEF

INGEBED

Relevant

- Koppeling met eigen lespraktijk
- Focus op rol van taal in relatie tot vakinhoud
- Gebaseerd op inzichten uit onderzoek naar taalgerichte didactiek

Taaltakenspel

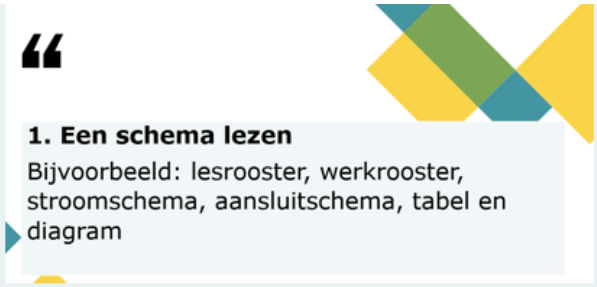

1. Bekijk de kaartjes met taaltaken en kies er 3 uit die jij belangrijk vindt.
2. Mis je een taaltaak, vul die dan aan.
3. Leg de taaltaken die je belangrijk vindt apart. Die gebruiken we voor de persoonlijke leerdoelen.

Actief

- Direct toepassen in lessen
- Actief leren faciliteren
- Zelf ervaren van taalgerichte didactiek

Taalsteunvormen verkennen

'sorteertaak'

in twee groepjes, ca. 20 minuten

Bekijk de taalsteunvoorbeelden.
Kies om beurten een voorbeeld en vertel hardop:

- **Waarom/Hoe is dit taalsteun?**
- **In welke categorie past deze vorm?**

Ingebed

- Zorgt voor samenwerking in de school
- Gekoppeld aan taalbeleid en schoolbrede ontwikkeling
- Passende duur

Houd de focus!
Wees niet te algemeen, geef ruimte voor vakspecifieke verschillen

In groepen

Welke doelen zou je willen opstellen?

Aandachtspunten:

- Start vanuit de lange termijn
- Speel in op de beginsituatie: wat is belangrijk voor de doelgroep?
- Doelen op verschillende niveaus hangen steeds samen
- Vanuit doelen kunnen concrete acties geformuleerd worden en kan ook geëvalueerd worden

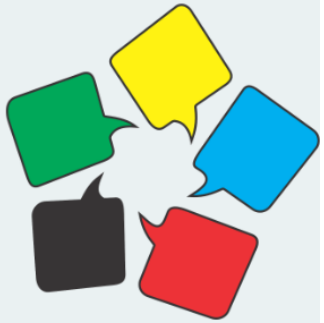

SMART
Specifiek
Meetbaar
Aanvaardbaar
Realistisch
Tijdgebonden

Bijeenkomsten

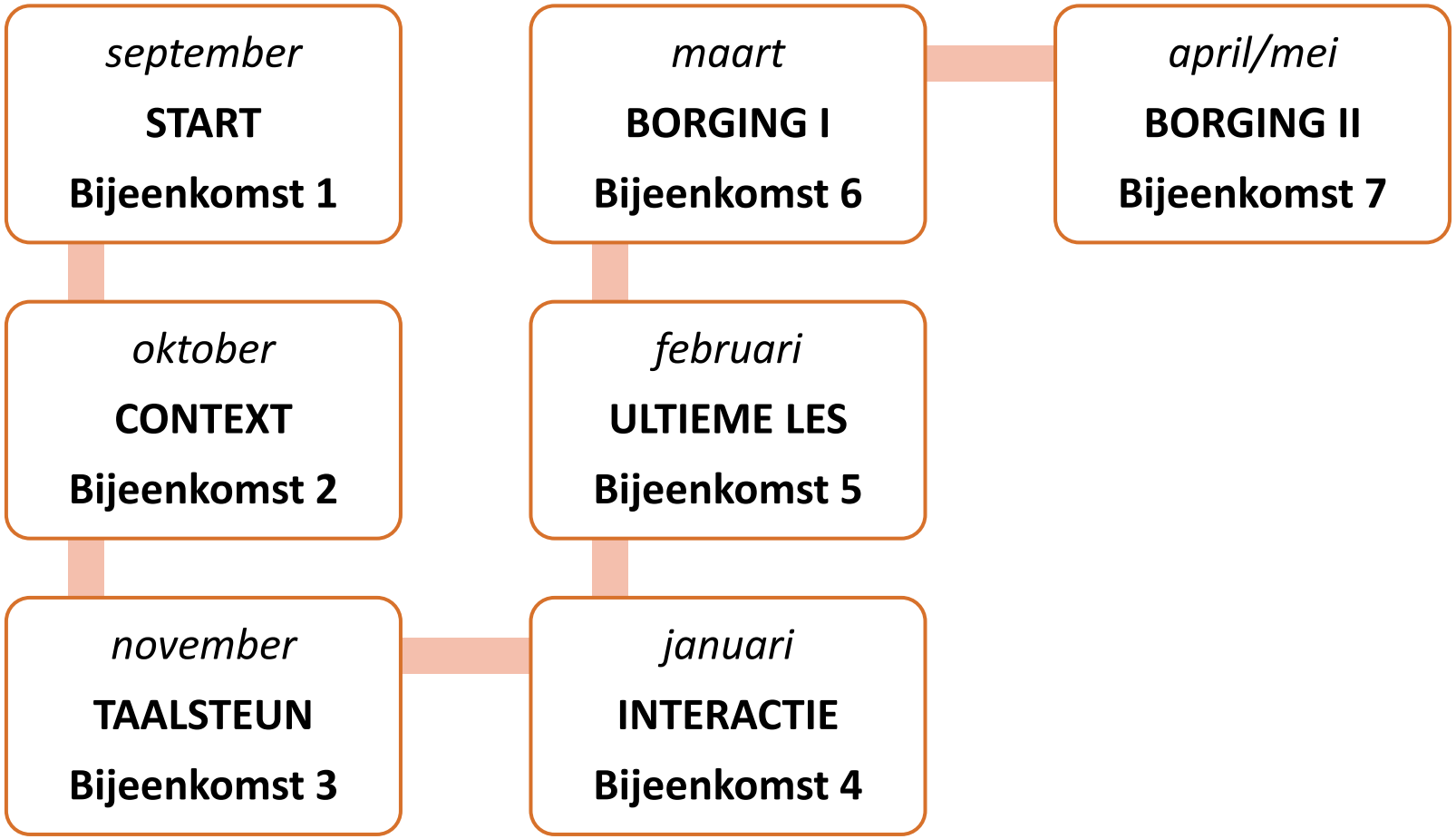

Onderzoeksvraag:
Wat zijn de effecten van de interventie Taalgericht vakonderwijs in het vmbo op het taalgericht lesgeven van docenten en het leren van hun leerlingen?

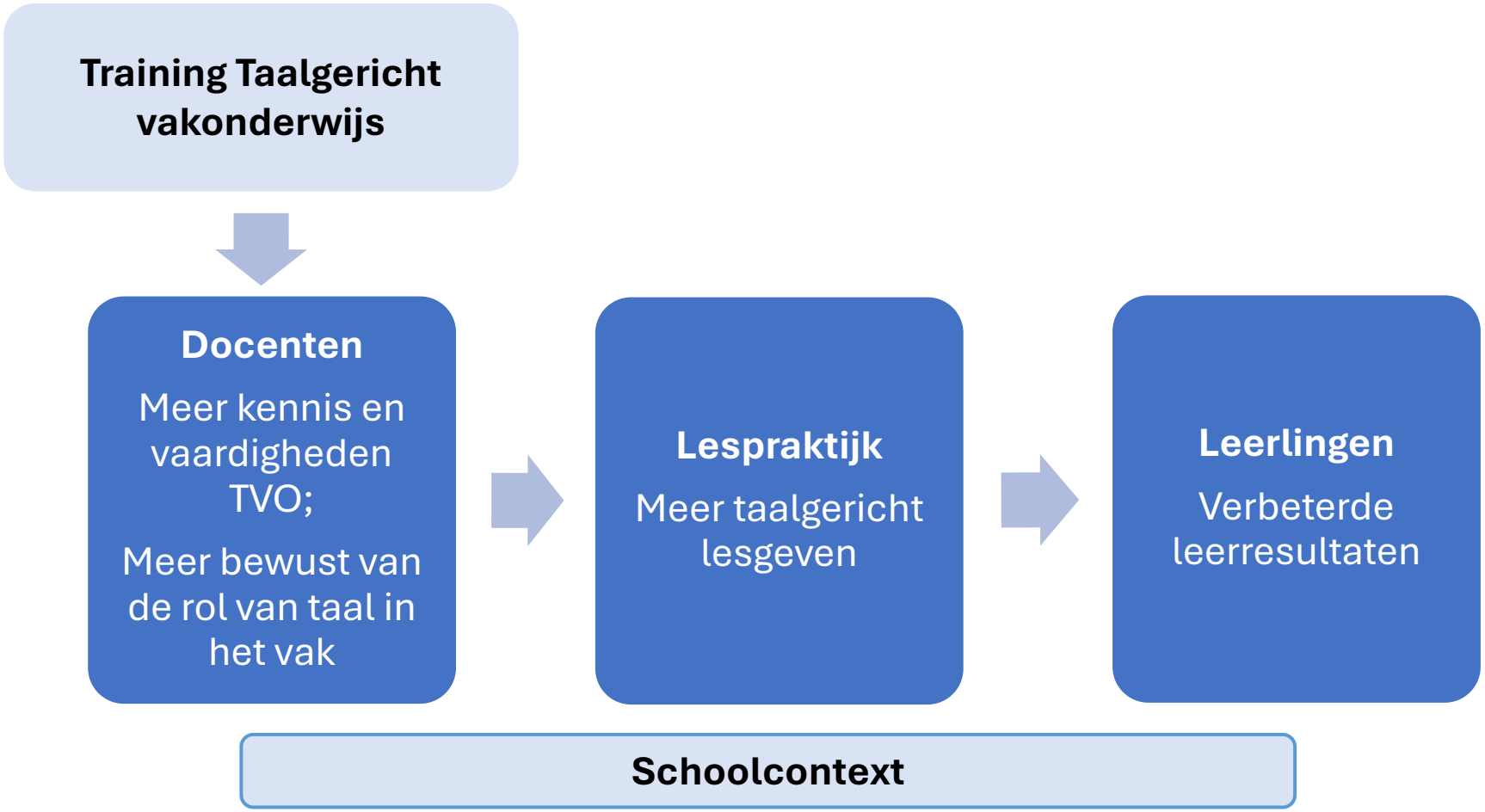

(Desimone, 2009)

Deelnemers

- 8 vmbo-scholen
- 37 docenten
  - Diverse vakken, o.a. biologie, nask, techniek, wiskunde, geschiedenis, kunst, koken, economie, textielverzorging, gym
- 425 leerlingen – klas 1 en 2
- 5 trainers

Onderzoek

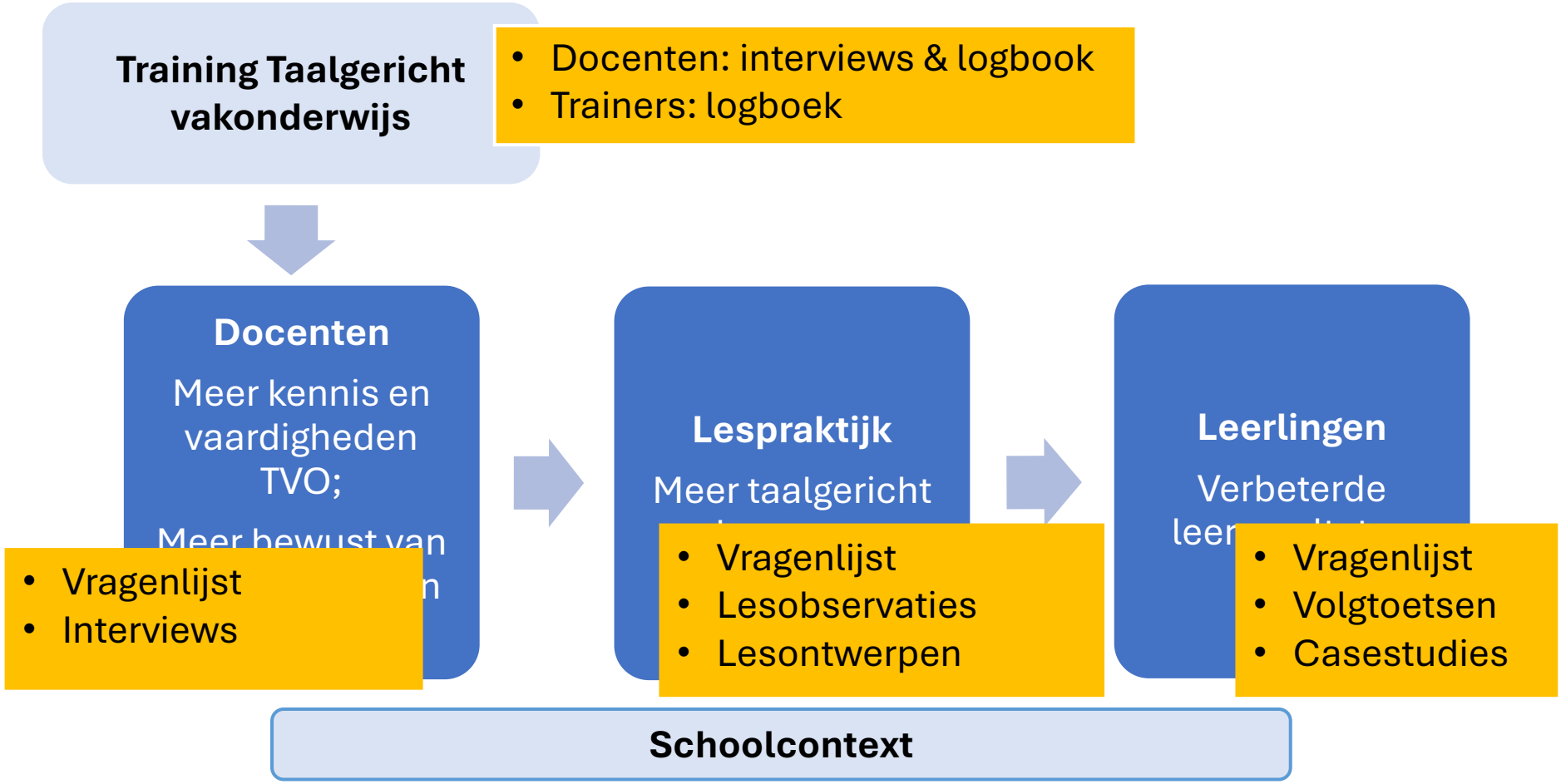
Training Taalgericht vakonderwijs
• Docenten: interviews & logboek
• Trainers: logboek
Docenten
Meer kennis en vaardigheden TVO;
• Vragenlijst
• Interviews
Lespraktijk
Meer taalgericht
• Vragenlijst
• Lesobservaties
• Lesontwerpen
Leerlingen
Verbeterde
• Vragenlijst
• Volgtoetsen
• Casestudies
Schoolcontext

Docenten – kennis en houding

Voormeting

- Kennis van TVO is gemiddeld.
- Vinden taal belangrijk voor hun vak en zien hierin ook een rol voor zichzelf.

Nameting

- Kennis neemt toe.
- Houding is (nog) positiever.

Tabel 3.1. Scores voor kennis en attitude

	Voormeting *N* = 44		Nameting *N* = 35	
	M	*SD*	*M*	*SD*
Kennis	3.15	.60	4.29	.41
Attitude	3.92	.47	4.27	.41

N.B. Resultaten op een schaal 1-5.

Bij mij is het ook wel echt een stukje bewustzijn van dat het [= TVO] eigenlijk gewoon een voorwaarde is voor dat leerlingen kunnen leren. Dus om aan vakdoelen te kunnen voldoen, dat je eigenlijk altijd met taaldoelen te maken hebt, omdat het anders gewoon niet lukt om die vakdoelen te bereiken.

Docenten – lespraktijk (1)

Stellingen als ‘Ik maak aan mijn leerlingen duidelijk welke taalvaardigheid ze nodig hebben om de leerdoelen te behalen’

- Hoe *vaak* doe je dit?
- Hoe *goed* doe je dit?

Nameting

- Docenten zeggen alle pijlers *vaker* uit te voeren in hun lessen
- Zij schatten ook in dat zij dat nu *beter* doen.
- Al deze toenames zijn significant.

Samenhang

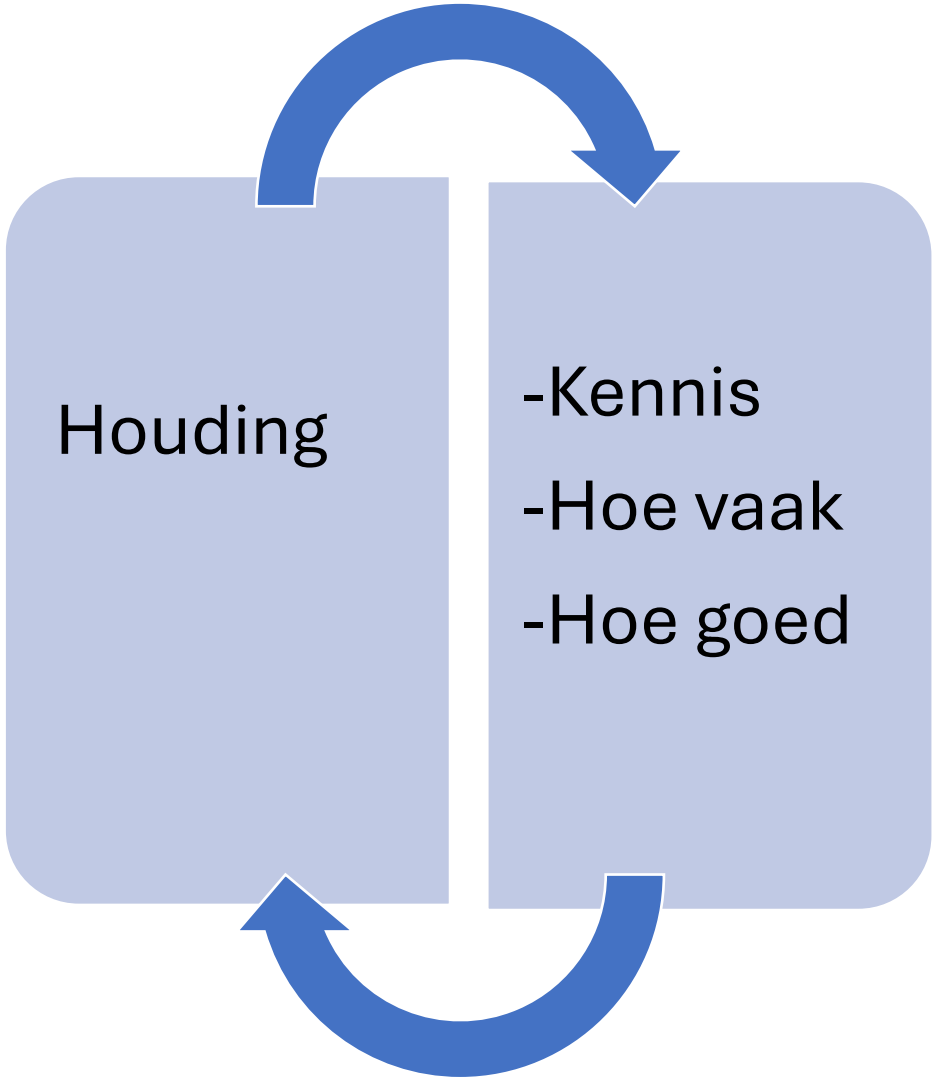

?

Docenten – lespraktijk (2)

- Docenten maakten *lesplannen* waarin de pijlers over het algemeen goed herkenbaar waren (max. score = 12).

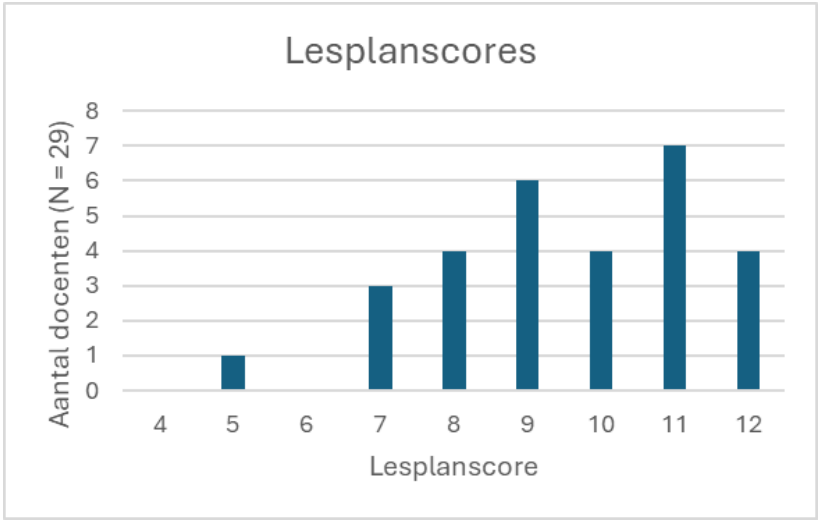

- In de *lesobservaties* waren de pijlers eveneens goed herkenbaar, maar scores minder hoog.

Lesvoorbeelden

Textielverzorging

- Gebruik vakbegrippen (textiel, wassymbolen, sorteren, strijken):
  - Begrippen noteren op bord
  - Groepsopdrachten
  - Klassikale besprekingen
  - Schriftelijke opdrachten
  - Kennis begrippen testen

Gym

- Introductievideo bokstechnieken
- Docent modelleert en benoemt technieken
- Leerlingen oefenen met vaktaal
  - Twee leerlingen voeren bokstechniek uit
  - Eén leerling coacht met gebruik vaktaal
  - Observator: tips en tops

Effecten leerlingen

- Leerlingen: zeggen vooral dat ze geleerd hebben over vakinhoud

Voorbeeld: Koken
- *Hoe je tiramisu maakt*
- *Samenwerken*
- *Hoe je werkwoorden kan herkennen*
- *Dat je met tiramisu bij het begin het beslag moet blijven roeren*

- Docenten: leerlingen gebruiken vaktaal, zijn actief, soms even wennen

Voorbeeld: Gym
De leerlingen waren actief, betrokken en konden verrassend goed over hun spel praten.

- Gestandaardiseerde toetsen: geen significante verschillen met controlegroep

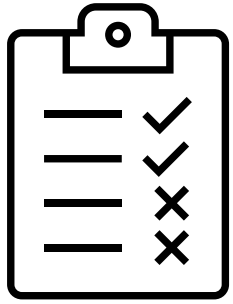

Vier casestudies

Biologie: Hoe geef je goed antwoord op een leg-uit-vraag?
NASK: Hoe stel je op basis van een reactieschema op?
Kunst: Hoe gebruik je vaktaal om kunst te beschrijven?
E&O: Hoe schrijf je een goede offerte-aanvraag?

- Vier docenten, experimentele groep vs. controlegroep
- Bij elke casestudie: analyse leerlingwerk op *inhoud* en *taal*.

Algemene conclusies:

- Voornaamste problemen: formuleren (biologie, E&O) en woordenschat (NASK, kunst).
- Docenten waren goed in staat om te beoordelen welke taalgerichte activiteiten goed zouden passen om deze problemen aan te pakken.
- Over de casestudies heen zien: *soms* een verbetering van de taalvaardigheid zichtbaar, de inhoudelijke kennis verbetert even veel.
  - ✓ aandacht voor taal gaat niet ten koste van inhoudelijke kennisgroei.

Evaluatie training

Ontwerpprincipe	Krachtig	Verbeteren
Relevant	• Inhoudelijk sterk • Afstemming op (praktijk)vakken	• Meer aandacht voor urgentie aan het begin, ook vanuit schoolcontext • Alternatieven voor leeswerk (podcasts, kennisclips)
Actief	• Uitwisseling • Veel voorbeelden + zelf doen	• Lesbezoeken (nog) meer benutten • Bewaken werktijd
Ingebed	• Veilige sfeer door vaste groep • Betrekken schoolleiding	• Eerder uitwisselen met vaksecties • Balans duur sessies en moment van de dag

Conclusies

Training Taalgericht vakonderwijs

Krachtige elementen:
- Direct toepasbaar
- Observaties en uitwisseling
- Inbedding in de schoolcontext

Docenten

Meer kennis en vaardigheden

- Kennis ↑
- Houding↑

het vak

Lespraktijk

- Lesontwerp ✓
- Uitvoering ✓

Leerlingen

- Docenten ☺
- Leerresultaat = /+
- Vakinhoud =

Schoolcontext

Taalgericht Vakonderwijs: het kan!

Iedereen kan het leren

In alle vakken

Inbedding in de school

Door kleinere aanpassingen

Iedereen kan het leren

Taalgericht Vakonderwijs: het kan!

In alle vakken

Door kleinere aanpassingen

Training loont…

maar het is een kwestie van lange adem.

Meer informatie over het project

- Website NKO

  https://www.nko.nl/onderzoeksprojecten/pilottrajecten-interventies-vmbo-pro-vso-taalgericht-vakonderwijs

- Website Platform taalgericht vakonderwijs

  https://taalgerichtvakonderwijs.org/kennisbank/project-taalgericht-vakonderwijs-in-het-vmbo/

Publicaties

- Holdinga, L. & van Drie, J. (2026*). Taalgericht vakonderwijs in het vmbo. Onderzoek pilottrajecten interventies in het vmbo, pro en (v)so*. Universiteit van Amsterdam.
- Holdinga, L. & van Drie, J. (2026). Taalgericht vakonderwijs in het vmbo: noodzaak. Didactief.
- Kaspers, E., van Hilst, B., & van Drie, J. (Red.) (2026). *Taalgericht vakonderwijs in het vmbo. Acht lesontwerpen door en voor docenten.* Platform Taalgericht Vakonderwijs.
- van Drie (e.a.) (in voorbereiding). *Professionaliseren over taalgericht vakonderwijs.*

Referenties

- Fang, Z. (2014). Preparing content area teachers for disciplinary literacy instruction. *Journal of Adolescent & Adult Literacy, 57*(6), 444-448. https://doi.org/10.1002/JAAL.269
- Greenleaf, C. L., Schoenbach, R., Cziko, C., & Mueller, F. L. (2001). Apprenticing adolescent readers to academic literacy. *Harvard Educational Review*, *71*(1), 79–127.
- Hajer, M., & Meestringa, T. (2004/2020). *Handboek taalgericht vakonderwijs*. Coutinho.
- Shanahan, C., & Shanahan, T. (2012). What is disciplinary literacy and why does it matter? *Topics in Language Disorders*, *32*(1), 7–18. https://doi.org/10.1097/TLD.0b013e318244557a
- van Dijk, G. T. (2018). *Het opleiden van taalbewuste docenten natuurkunde, scheikunde en techniek: Een ontwerpgericht onderzoek*. Proefschrift. Universiteit Utrecht.
- van Veen, K., Zwart, R., & Meirink, J. (2012). What makes teacher professional development effective? A literature review. In M. Kooy & K. van Veen (eds.), Teacher learning that matters: International perspectives. 3–21. Routledge. 3-–21.
- Wildeman, E., Koopman, M., & Beijaard, D. (2022). Fostering subject teachers' integrated language teaching in technical vocational education: Results of a professional development program. *Teaching and Teacher Education, 112*,

Dank voor uw aandacht!

Contact:

j.p.vandrie@uva.nl

c.c.holdinga@rug.nl